

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії
на тему:

**«Валютний ринок:
теоретичні засади функціонування
та проблеми розвитку в Україні»**

Студентки II курсу ФФ-21 групи

Мудрої Н.Р.

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Возьний К.З.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

ПЛАН

Вступ

1. Теоретичні засади функціонування валютного ринку.

2. Дослідження валютного ринку України, його сучасний стан та тенденції розвитку.

3. Проблеми та перспективи розвитку національного валютного ринку.

Висновки

Список використаних джерел

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Теоретичні засади функціонування валютного ринку.....	6
2. Дослідження валютного ринку України, його сучасний стан та тенденції розвитку.....	11
3. Проблеми та перспективи розвитку національного валютного ринку.....	24
Висновки.....	28
Список використаних джерел	31

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Валютний ринок є невід'ємною складовою функціонування загального фінансового ринку країни. І однією із передумов формування відкритої економіки є його ефективне регулювання, адже валютний ринок – це ланка, яка забезпечує взаємозв'язок між національною і світовою фінансовою системою.

Валютний ринок та механізм його регулювання може як стримувати, так і стимулювати економічний розвиток у країні та, відповідно, впливати на стан окремих секторів, галузей і підприємств, а також на місце держави на світовому ринку, тому з кожним днем він має все більше значення в економічній політиці держави. Зміни ж в економіці країни та її міжнародному становищі здійснюють вплив на розвиток валютних відносин і також коригують валютну політику, що проводиться в державі.

Від ефективного функціонування валютного ринку залежить не тільки своєчасне здійснення міжнародних розрахунків, страхування від валютних ризиків, валютні інтервенції та отримання прибутків його учасниками у вигляді різниці курсів валют, але й загальний розвиток економіки, рівень інфляції, стан платіжного балансу, обсяг заборгованості, конкурентоспроможність держави.

Таким чином, питання, пов'язані з валютою та фінансово-валютною системою, проблеми механізму діяльності національного валютного ринку та перспективи його розвитку набувають особливої актуальності, особливо в контексті світової валютної кризи та процесів глобалізації, із врахуванням стану, в якому знаходиться українська економіка, та конфлікту на Сході країни.

Огляд літератури з теми дослідження. Дослідження теоретико-методологічних засад та різних аспектів теорії і практики щодо даної проблематики було висвітлено в численних працях зарубіжних вчених, таких як Л. Бальцерович, Дж. М. Кейнс, Л. Н. Красавіна, Р. Маккінон, М. Пейбро, М. Фрідмен, Г. Хоггарт та інші. Серед вчених та науковців, які здійснювали дослідження в сфері розвитку та функціонування валютного ринку, а також

проводили оцінку існуючої ситуації в Україні, варто відзначити О.В. Дзюблюка, Ф.О. Журавку, І.Г. Лук'яненко, С.О. Маслову, В.І. Міщенко, С.В. Мочерного, О. Береславську, Н. Е. Бодрову, Я.С. Ларіну, С.В. Фомішина, К.З. Возьного, Н. Є. Вдовиченка. Попри їх вагомий науковий доробок, багато з цих досліджень охоплюють період розвитку валютного ринку України ще до початку світової фінансової кризи. Саме тому необхідним є розгляд та аналіз сучасного стану українського валютного ринку в умовах світової фінансової кризи, який має значний науковий та практичний інтерес.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження стану національного валютного ринку, особливостей його функціонування, проблем та перспектив розвитку. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати теоретичні засади функціонування світового валютного ринку і валютного ринку України в умовах розвитку процесів макроекономічної стабілізації;
- дослідити особливості сучасного стану валютного ринку України та визначити тенденції його розвитку;
- визначити проблеми і перспективи розвитку національного валютного ринку відповідно до напрямів формування державної макроекономічної політики в умовах інтеграції України у світову економіку.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є валютний ринок України. Предметом дослідження є організаційно-економічні засади процесу формування та розвитку валютного ринку України.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалися такі методи: монографічний – вивчення особливостей валютного ринку України як важливого компонента національної економіки; системно-структурний підхід – вивчення тенденційних змін валютного ринку України; статистичний та економічний аналіз – оцінка рівня та динаміки валютного ринку; узагальнення, тобто формулювання висновків та окреслення прогнозів на перспективу.

1. Теоретичні засади функціонування валютного ринку

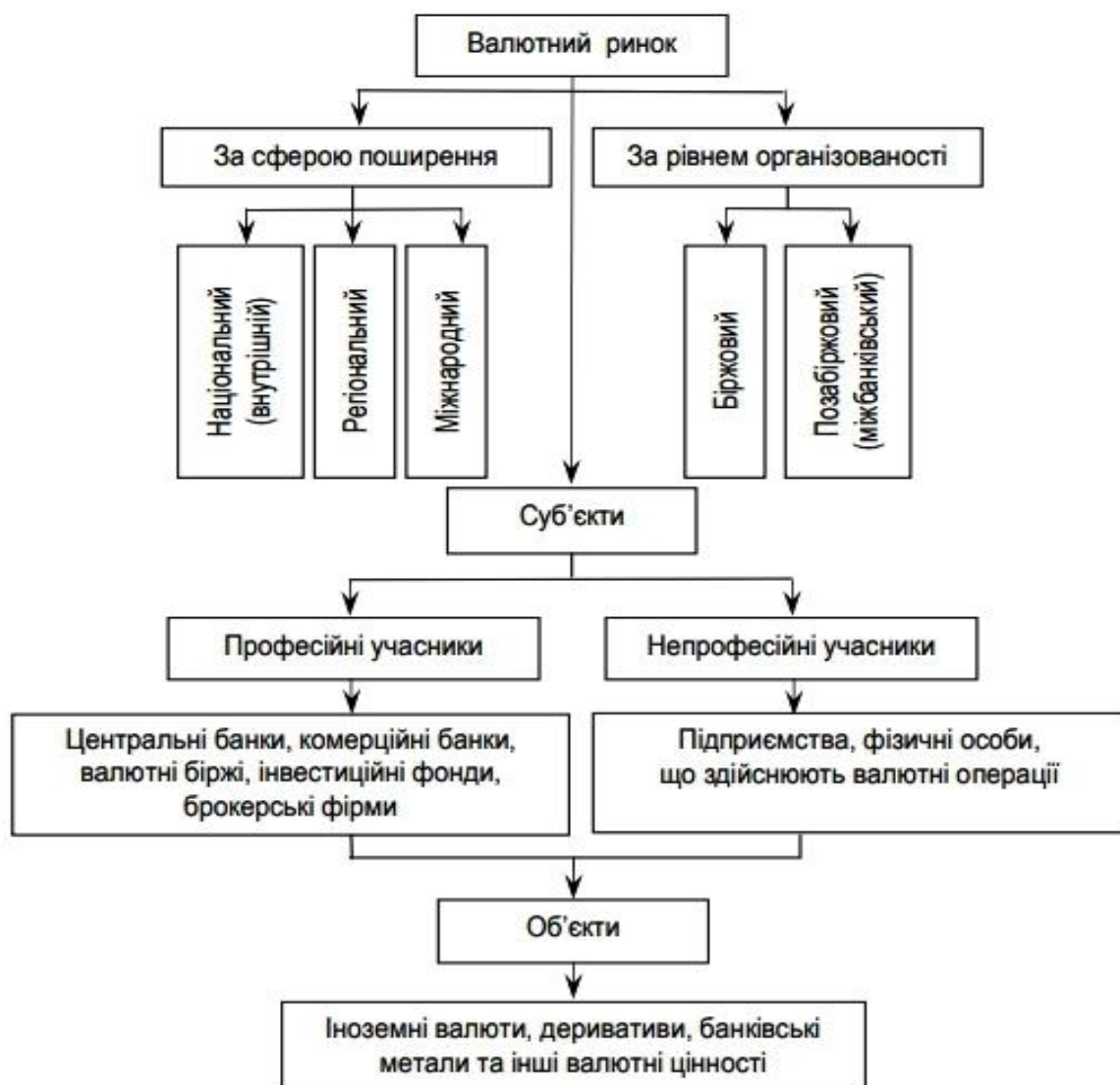
Валютний ринок – це складне економічне поняття. Можна розглядати два визначення. По-перше – його поняття як економічної категорії, тобто валютний ринок – це система, в першу чергу, економічних та організаційних відносин між покупцями, продавцями та державою, пов’язаних з операціями купівлі-продажу валюти, цінних паперів та іноземних та платіжних документів. По-друге, як інституціональний механізм, валютний ринок опосередковує відносини з купівлі-продажу валюти між банками, валютними біржами, брокерами та іншими фінансовими інститутами, які, в свою чергу, забезпечують існування валютних ринкових механізмів.

Існує багато визначень поняття, яке ми розглядаємо. О. В. Дзюблук пропонує таке: «Валютний ринок - це система економічних відносин, що виникають при здійсненні операцій із купівлі-продажу іноземної валюти за курсом, що формується на основі попиту і пропозиції» [6]. С.Я. Боринець вважає, що «валютний ринок – це переважно міжбанківський ринок, адже саме в процесі міжбанківських операцій здійснюється основний обсяг угод з купівлі-продажу іноземної валюти» [7]. Є. В. Савельєв констатує, що «валютний ринок є, по-перше, особливим ринком, на якому продають шляхом обміну не матеріальні, а валютні цінності (грошові маси) різних країн; по-друге, цінами на ньому є номінальні валютні курси; по-третє, здійснення обмінних операцій на валютному ринку дає змогу проводити операції з обміну факторами виробництва, товарами і послугами; по-четверте, в організаційно-технічному аспекті валютні ринки складаються з його учасників і певної сукупності сучасних засобів збирання, передання й оброблення інформації, які поділені на національні та світовий валютні ринки» [8]. У банківсько-фінансовому словнику-довіднику підкреслюється, що «валютний ринок – це сфера економічних відносин між країнами, пов’язаних з операціями купівлі-продажу та обміну іноземних валют і використанням платіжних документів в іноземних валютах» [9].

Таким чином, об'єкт торгівлі, тобто валюта і валютні цінності, а також обмінний курс, який складається під впливом ринкової кон'юнктури, є специфікою поняття «валютний ринок» як економічної категорії. Саме на валютному ринку через співвідношення попиту і пропозиції узгоджуються інтереси продавців і покупців валютних цінностей [2, с. 189].

На валютному ринку здійснюється широке коло операцій, що включають використання іноземної валюти покупцями, продавцями, посередниками, банківськими установами та фірмами, це операції щодо зовнішньоторговельних розрахунків, туризму, міграції капіталів, робочої сили та інші [4, с. 30]. Валютний ринок має всі ознаки звичайного ринку: комунікації, попит та пропозицію, об'єкти та суб'єкти, інфраструктуру. Тут здійснюється купівля-продаж іноземної валюти за вітчизняну валюту країни і об'єктом купівлі-продажу виступає іноземна валюта інших країн, колективні валюти, національні та іноземні валютні цінності тощо.

Учасниками валютного ринку є різні групи економічних суб'єктів, кожна з яких прагне здобути максимальний прибуток. Характерним для сучасного валютного ринку є наявність широкого кола регулюючих інституцій, до яких належать: відповідні державні органи; система міжнародних фінансових організацій, угруповань і угод, що діють на міждержавній основі, а також система страхування від валютного ризику [12]. Валютний ринок сьогодні є однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків, тому що він виконує функції міжнародної грошової системи, а також сприяє здійсненню міжнародних інвестицій і торгівлі. Він обслуговує величезні міжнародні потоки капіталів і розширився до єдиного інтегрованого міжнародного ринку, який відіграє важливу роль у функціонуванні національних економік і впливає на всі аспекти життя суспільства [2, с. 191]. Цим і зумовлюється порівняно складна структура валютного ринку, який поділяється за сферою поширення, рівнем організованості, складом суб'єктів (рис. 1).

Рис. 1. Структура валютного ринку [6, с. 49].

Валютна політика – це сукупність заходів, що здійснюються у сфері міжнародних економічних відносин відповідно до поточних та стратегічних цілей економічної політики країни. Фактично, за змістом валютна політика – це система взаємопов’язаних між собою заходів, що здійснюють компетентні органи держави у встановлених законодавством межах з метою розробки, забезпечення та реалізації завдань держави, спрямованих на нормальний розвиток фінансово-економічних та валютних відносин як усередині держави, так і на міжнародному ринку. На практиці, учасники валютного ринку здійснюють на ньому операції з валютними цінностями (валютні операції),

атакож тутпроводяться адекватні заходи валютного регулювання і валютного контролю.

Валютні операції – це операції, що стосуються з переходу права власності на валютні цінності. До них відносяться операції з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу та операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію країни та за її межі валютних цінностей [2, с. 192].

Учасники економічних відносин, що здійснюють валютні операції, є суб'єктами валютного ринку, це продавці валюти, покупці валюти та посередники. Інституційну структуру валютного ринку складає сукупність комерційних банків, інвестиційних компаній, бірж, брокерських контор, які здійснюють валютні операції. Учасники валютного ринку умовно поділяються на дві основні групи: тих, хто здійснює валютні операції на професійній основі, і тих, хто користується послугами перших, тобто бере участь у валютних угодах, це непрофесійні учасники. Важливими суб'єктами валютного ринку є центральні банки різних країн, які з допомогою застосування інструментів валютної політики здатні впливати на всіх учасників ринку на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Валютний ринок у залежності від обсягів торгівлі валютою і сфери поширення валютних операцій ділиться на внутрішній, регіональний і міжнародний.

Внутрішній, або національний, валютний ринок – це валютний ринок однієї країни, тобто ринок, що функціонує в її межах. Національний валютний ринок включає сукупність валютних операцій, що здійснюються банками і валютними біржами, які розташовані на території однієї країни, забезпечує рух валютних потоків у країні та здійснює зв'язки з міжнародними валютними центрами.

Валютний ринок України формують такі суб'єкти:

- Національний банк України;

- комерційні банки, які отримали ліцензію Національного банку на право здійснення операцій із валютними цінностями (уповноважені банки);
- інші кредитно-фінансові установи — резиденти (страхові, інвестиційні, дилерські компанії), які одержали ліцензію Національного банку;
- юридичні особи, які уклали з уповноваженими банками угоди на відкриття пунктів обміну іноземної валюти;
- кредитно-фінансові установи — нерезиденти, в тому числі іноземні банки, які одержали індивідуальний дозвіл Національного банку України на право здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України;
- валютні біржі або валютні підрозділи товарних чи фондових бірж, які одержали ліцензію Національного банку на право організації торгівлі іноземною валютою [23].

Регіональний валютний ринок – це валютний ринок, розташований у певному географічному регіоні світу.

Існують такі види регіональних валютних ринків:

- європейський: найбільшого центру – це Лондон, Цюрих, Париж, Франкфурт-на-Майні – складає 40 % обсягу світового ринку;
- північноамериканський: Нью-Йорк, Філадельфія, Лос-Анджелес, Сан-Франциско, Оттава, Монреаль – 35 %;
- азіатський: Сідней, Токіо, Сінгапур, Гонконг, Бахрейн – 25 % [2, с. 197].

Міжнародний валютний ринок – це ринок, який включає валютні ринки всіх країн світу. Це глобальний ринок обміну провідних валют, він функціонує цілодобово й операції на ньому здійснюються децентралізовано. Основна частка валютних угод тут здійснюється безпосередньо між банками за допомогою використання електронних засобів зв'язку.

Головними функціями валютного ринку є такі: забезпечення реалізації валютної політики держави; створення умов для своєчасного здійснення міжнародних платежів за всіма розрахунками; сприяння розвитку зовнішньої торгівлі; визначення і формування попиту і пропозиції на іноземні валюти; регулювання валютного курсу; диверсифікація валютних резервів [11, с.39].

2. Дослідження валютного ринку України, його сучасний стан та тенденції розвитку

Розвиток валютного ринку в Україні відбувався у три етапи.

Перший етап тривав з 1991 року по жовтень 1994 року. Це був період пошуку концепції побудови економіки нової держави, в якому було закладено фундамент ідеології Національного банку України, сформульовано її головні завдання і пріоритети.

Другий етап – це період, що включав жовтень 1994 року - серпень 1996 року. Він почався після програми макроекономічної стабілізації, проголошеної урядом.

Третій етап триває з вересня 1996 року, тоді була введена в обіг гривня як повноцінна національна валюта України.

За сучасного стану економіки України, ускладненого світовою фінансовою кризою та політичним конфліктом на території України, національний валютний ринок переживає не найкращі часи. Співвідношення гривні до доларів впливає не лише вузьких спеціалістів, а й усіх людей [11, с.39].

Організацію валютного ринку України згідно з чинним законодавством покладено на Національний банк України. До його повноважень відносяться: офіційний курс національної грошової одиниці до іноземних валют, організація торгів на валютному ринку та використання валютних інтервенцій з метою стабілізації валютного курсу, і вони є одними з першочергових цілей НБУ [13].

У стратегії монетарної політики на 2016-2020 роки, яку представив НБУ, детально описано основні етапи еволюції монетарних режимів в Україні, починаючи від 2014 року, та охарактеризовано застосування, у той чи інший період, необхідного виду валютного курсу.

Так, протягом 2014 року в країні, у розпал кризи, діяла «еклектична політика», основна ціль монетарної політики якої стосувалася стабілізації фінансової системи.

У 2015-2016 роках в країні відбувалося «монетарне таргетування» та був плаваючий валютний курс. Була поставлена така ж головна умова, як і в попередньому періоді, – стабілізація фінансової системи. Для забезпечення умови курсу були поставлені такі основні цілі: дезінфляція, поповнення міжнародних резервів і стабілізація валютного ринку.

Протягом 2017-2018 років запроваджено «інфляційне таргетування» та плаваючий валютний курс, які мали забезпечити економічне зростання. Головні цілі даного режиму: ціль щодо інфляції; поповнення міжнародних резервів; відсоткова ставка як операційна ціль.

Від 2019 року і надалі планується розвивати цей курс і головною умовою є достатній рівень міжнародних резервів, а головною метою – ціль до інфляції та відсоткова ставка як операційна ціль.

За планами НБУ, плаваючий валютний курс буде сприяти розвитку прозорого та ліквідного внутрішнього валютного ринку, у результаті поступового послаблення адміністративних заходів, що обмежують гнучкість обмінного курсу та оприлюднення і пояснення учасникам ринку нормативно-правових актів НБУ (постанови, положення, правила), а також використання валютних інтервенцій для згладжування функціонування валютного ринку, накопичення міжнародних резервів, підтримання трансмісії ключової відсоткової ставки як основного інструменту грошово-кредитної політики [17, с. 6].

На сьогоднішній день дослідження змін результатів основних показників валютного ринку України є дуже важливим завданням, тому що в часи фінансово-економічної нестабільності точна оцінка наявних тенденцій для прийняття правильних рішень щодо стабілізації існуючої ситуації є головною необхідністю [14, с. 151].

На початку нашого дослідження проаналізуємо динаміку співвідношення офіційного курсу гривні та основних іноземних валют (долар, євро) від 01.01.2013 року до 01.12.2017 року (табл. 1) на основі даних, представлених на сайті НБУ [16].

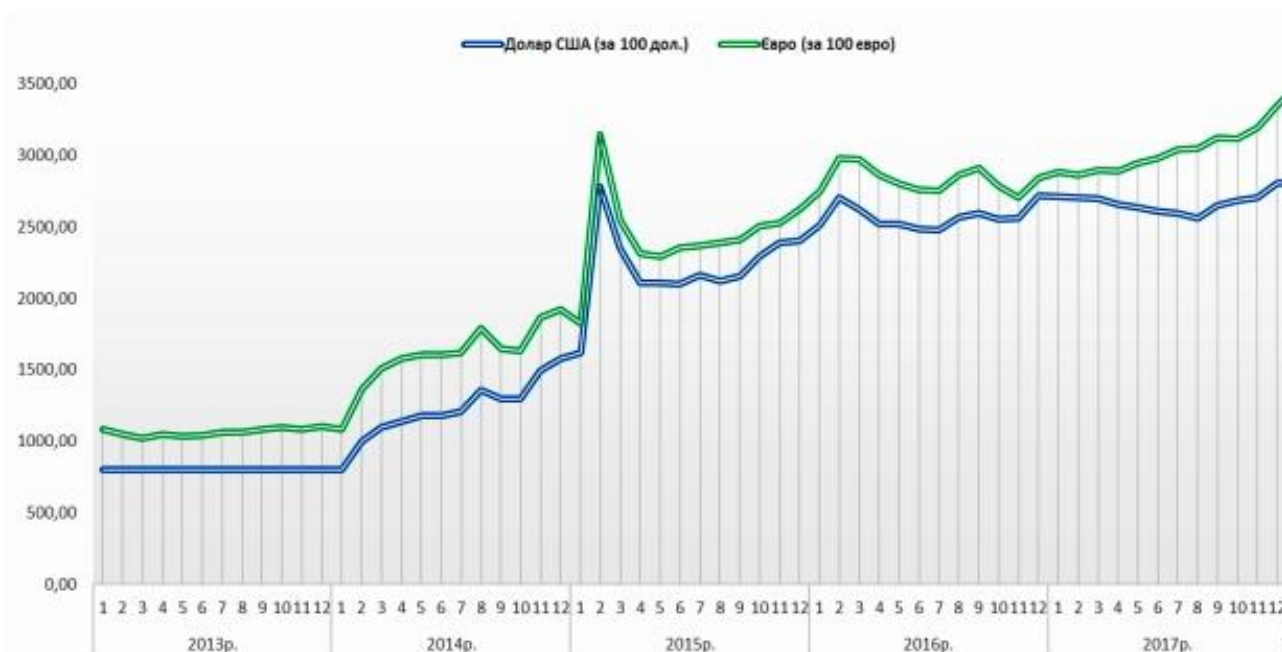
Таблиця 1. Співвідношення офіційного курсу гривні до іноземних валют у період 01.01.2013-01.12.2017 року, грн./100 од.

Період	2013 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Долар США (за 100 дол.)	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30	799,30
Євро (за 100 евро)	1082,33	1046,84	1023,50	1048,12	1034,61	1041,01	1061,79	1060,35	1082,01	1099,44	1086,41	1104,15
Період	2014 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Долар США (за 100 дол.)	799,30	998,63	1095,46	1140,16	1177,50	1182,33	1209,72	1360,58	1294,92	1295,07	1496,93	1576,86
Євро (за 100 евро)	1084,97	1364,73	1507,24	1576,38	1602,81	1608,68	1621,15	1792,97	1644,68	1631,53	1868,16	1923,29
Період	2015 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Долар США (за 100 дол.)	1615,78	2776,31	2344,26	2104,68	2104,82	2101,54	2161,18	2118,54	2152,75	2290,40	2388,47	2400,07
Євро (за 100 евро)	1828,26	3141,95	2544,93	2315,57	2293,41	2354,14	2367,57	2387,18	2411,95	2503,41	2527,00	2622,31
Період	2016 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Долар США (за 100 дол.)	2515,18	2705,44	2621,81	2518,65	2516,60	2485,44	2479,82	2565,22	2591,19	2549,60	2559,94	2719,09
Євро (за 100 евро)	2742,30	2977,61	2968,93	2860,69	2803,24	2756,35	2750,12	2864,84	2907,57	2784,67	2707,39	2842,26
Період	2017 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Долар США (за 100 дол.)	2711,90	2705,37	2697,61	2655,15	2635,28	2609,90	2591,56	2557,95	2652,11	2682,94	2701,39	2806,72
Євро (за 100 евро)	2882,75	2864,17	2896,42	2889,06	2944,40	2978,68	3039,64	3048,06	3123,65	3115,43	3194,94	3349,54

Примітка: сформовано на основі даних джерела [16]

Так, проаналізувавши динаміку співвідношення офіційного курсу національної грошової одиниці (гривні) до долара США (рис. 1) за 2013 рік, відмічаємо її стабільний курс, який тримався на рівні 799,30 грн./100 дол. США протягом всього цього періоду. Щодо зміни курсу гривні до євро, то протягом 2013 року офіційний курс національної грошової одиниці скоротився з 1082,33 грн./100 евро (станом на 01.01.2013 року) до 1104,15 грн./100 евро (станом на 01.12.2013 року).

У результаті дослідження зміни національної валюти за 2014 рік виявлено те, що якраз на цей період і припадає початок стрімкого знецінення національної грошової одиниці по відношенню до основних іноземних валют. Так, офіційний курс гривні до долара США скоротився з 799,30 грн./100 дол. США (станом на 01.01.2014 рік) до 1576,86 грн./100 дол. США (станом на 01.12.2014 року). У свою чергу, офіційний курс гривні до євро також скоротився, а саме: з 1084,97 грн./100 евро (станом на 01.01.2014 року) до 1923,29 грн./100 евро (станом на 01.12.2014 року).

Рис. 2. Динаміка співвідношення офіційного курсу гривні до іноземних валют від 01.01.2013 року до 01.12.2017 року, грн./100 од.

Примітка: сформовано на основі даних табл. 1

Протягом 2015 року офіційний курс гривні по відношенню до іноземних валют (долара та євро) зазнав ще більшого падіння (знецінення). Адже офіційний курс гривні до долара США впав з 1615,78 грн./100 дол. США (станом на 01.01.2015 року) до 2400,07 грн./100 дол. США (станом на 01.12.2015 року). У свою чергу, офіційний курс гривні до євро впав з 1828,26 грн./100 євро (станом на 01.01.2015 року) до 2622,31 грн./100 євро (станом на 01.12.2015 року).

Дивлячись на співвідношення курсу національної валюти з іноземною, за 2016 рік знецінення її стало ще більш помітним. Офіційний курс гривні до долара впав з 2515,18 грн./100 дол. США (станом на 01.01.2016 року) до 2719,09 грн./100 дол. США (станом на 01.12.2016 року). Також впав офіційний курс гривні до євро з 2742,30 грн./100 євро (станом на 01.01.2016 року) до 2842,26 грн./100 євро (станом на 01.12.2016 року).

Знецінення національної грошової одиниці також характерне і для 2017 року. Офіційний курс гривні по відношенню до долара США впав з 2711,90 грн./100 дол. США (станом на 01.01.2017 року) до 2806,72 грн./100 дол. США

(станом на 01.12.2017 року). Офіційний курс гривні до євро теж знизився з 2882,75 грн./100 євро (станом на 01.01.2017 року) до 3349,54 грн./100 євро (станом на 01.12.2017 року).

У результаті дослідження динаміки співвідношення курсу гривні до іноземних валют (долара, євро) визначено, що протягом 2013 – 2017 років національна валюта мала різке знецінення, яке розпочалося в лютому 2014 року (зменшення офіційного курсу: +19 грн. 93 коп./1 дол. США; +27 грн. 98 коп./1 євро, відповідно).

В лютому 2015 року варто відзначити різку зміну курсу гривні до іноземних валют (скорочення офіційного курсу: +11 грн. 61 коп./1 дол. США; +13 грн. 14 коп./1 євро). Після цього гривня на короткий термін дещо укріпилася та утримувала позиції зростання. На жаль, така ситуація протрималася недовго, оскільки знову почалося знецінення національної валюти.

Проводячи аналіз основних причин знецінення гривні відносно іноземної валюти, передусім, варто відзначити наступне. Оскільки Україна є країною з сировинною економікою, її ВВП залежить, насамперед, від рівня зовнішніх цін щодо основних напрямів експорту (метал, руда, зерно). Незважаючи на те, що аграрний сектор економіки все ще залишається прибутковим, воєнні дії на сході країни, а саме там розміщена велика частина підприємств видобувної та машинобудівної галузей промисловості, все таки призвели до значного скорочення суми експортної валютної виручки, що й спричинило дефіцит іноземної валюти на валютному ринку України.

Девальвацію гривні зумовили також негативні ділові очікування, зменшення притоку прямих іноземних інвестицій, істотне зростання витрат на обслуговування державного боргу, девальвація валют країн-торгових партнерів тощо [19, с. 10].

Крім цього, не слід забувати і про сезонні та психологічні фактори, що також впливають на зміну курсу національної валюти.

Позаяк, девальвація національної грошової одиниці має також і позитивні моменти, такі як:

1) значне зростання цін на імпорتنі товари, що спричиняє їхнє витіснення з українського ринку, а на їхнє місце стають товари-аналоги (або товари-замінники) вітчизняного виробництва (експортні товари), і це сприяє прибутковості підприємств та зміцненню економіки держави;

2) зростання конкурентної боротьби між вітчизняними підприємствами за споживача, якісний товар, цінову політику, утримання позицій на ринку, і це проявляється у виробництві необхідної продукції чи послуг;

3) пошук нових можливостей, як от, скорочення витрат для виробництва у результаті заміни газового обладнання на електричне чи інші види енергії, які при покупці та впровадженні є дорогими, але за невеликий проміжок часу себе повністю окупляють [14, с. 154].

Важливе значення має й оцінка валютних інтервенцій НБУ протягом 2013 – 2017 років (табл. 2).

Таблиця 2. Обсяг валютних інтервенцій НБУ від 01.01.2013 року до 01.12.2017 року, млн. дол. США

Період	2013 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Продаж валюти	322,8	586,7	496,1	233,6	0,0	0,0	0,0	0,0	582,5	297,2	799,6	942,0
Купівля валюти	26,4	363,4	188,6	40,0	395,3	101,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сальдо	-296,4	-223,3	-307,5	-193,6	395,3	101,2	0,0	0,0	-582,5	-297,2	-799,6	-942,0
Період	2014 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Продаж валюти	1742,3	1895,1	0,0	0,0	786,4	0,0	0,0	309,6	833,7	3174,6	573,3	831,1
Купівля валюти	0,0	174,6	52,3	0,0	211,6	0,0	80,0	354,8	98,3	6,2	3,1	0,0
Сальдо	-1742,3	-1720,5	52,3	0,0	-574,8	0,0	80,0	45,2	-735,4	-3168,4	-570,2	-831,1
Період	2015 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Продаж валюти	518,2	651,3	372,5	239,6	100,0	30,0	74,3	0,0	0,0	46,5	143,1	28,6
Купівля валюти	0,0	144,7	581,4	158,2	168,6	239,2	163,2	9,2	152,3	300,5	9,5	120,0
Сальдо	-518,2	-506,6	208,9	-81,4	68,6	209,2	88,9	9,2	152,3	254,0	-133,6	91,4
Період	2016 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Продаж валюти	117,8	181,0	131,2	0,0	0,0	0,0	0,0	30,0	178,1	0,0	33,6	234,4
Купівля валюти	43,5	22,2	129,1	675,8	332,7	429,6	257,8	16,6	47,9	274,5	113,6	115,0
Сальдо	-74,3	-158,8	-2,1	675,8	332,7	429,6	257,8	-13,4	-130,2	274,5	80,0	-119,4
Період	2017 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Продаж валюти	235,8	52,7	0,0	0,0	4,0	1,4	34,9	51,3	165,6	181,2	49,1	232,5
Купівля валюти	157,8	133,6	128,3	402,3	525,2	301,6	64,7	285,3	0,0	34,0	188,0	50,0
Сальдо	-78,0	80,9	128,3	402,3	521,2	300,2	29,8	234,0	-165,6	-147,2	138,9	-182,5

Примітка: сформовано на основі даних джерела [16]

Зробивши аналіз даних з наведеної таблиці, бачимо, що за 2013 рік загальна сума валютних інтервенцій становила 5375,4 млн. дол. США.

Протягом 2014 року сукупний обсяг інтервенцій склав 11127,0 млн. дол. США, тобто на 5751,6 млн. дол. США (зростання майже на 107 %) більше, ніж обсяг 2013 року. За 2015 рік сума валютних інтервенцій дорівнювала 4250,9 млн. дол. США, тобто зменшилася на -6876,1 млн. дол. США (-61,80 %) порівняно з результатом 2014 року.

За 2016 рік загальна сума валютних інтервенцій НБУ дорівнювала 3364,4 млн. дол. США, динаміка цього показника була спадною, а саме: на -886,5 млн. дол. США (-20,85 %) менше, ніж сума 2015 року. Обсяг інтервенцій за 2017 рік становив 3279,3 млн. дол. США, тобто менше на -85,1 млн. дол. США (-2,5 %), ніж у 2016 році.

Отже, в результаті дослідження тенденцій зміни загальної суми валютних інтервенцій НБУ виявлено, що протягом 2013-2014 років відбувалося їхнє зростання, а вже від 2015 року і по 2017 рік – значний спад результату досліджуваного показника.

У період 2013-2014 років валютні інтервенції здійснювалися у вигляді продажу валюти, це було необхідно для того, щоб згладити курсові коливання та задовольнити попит на іноземну валюту на міжбанківському ринку, оскільки пропозиція була недостатньою. У 2013 році обсяг продаж дорівнював 4260,5 млн. дол. США, за 2014 рік – 10146,1 млн. дол. США (на 5885,6 млн. дол. США більше, порівняно з продажем валюти у 2013 році). Відповідно, обсяг купівлі складав: 2013 рік – 1114,9 млн. дол. США; 2014 рік – 980,9 млн. дол. США (менше, у порівнянні з 2013 роком, на – 134,0 млн. дол. США).

Протягом 2015 року ситуація зашилася такою ж. Обсяг продажу дорівнював 2204,1 млн. дол. США, а обсяг купівлі склав 2046,8 млн. дол. США. І сальдо між купівлею та продажем валюти становило -157,3 млн. дол. США. І, хоча переважав продаж валюти, але, відносно попередніх років, відбулося істотне збільшення обсягу купівлі валюти, що здійснювалася для поповнення власних резервів НБУ.

У 2016 році придбання валюти було значно більшим (2458,3 млн. дол. США), порівняно з її продажем (906,1 млн. дол. США), сальдо валютних інтервенцій, що були проведені НБУ, становило 1552,2 млн. дол. США.

Протягом 2017 року, через подальше знецінення національної валюти, ситуація не змінилася. У цьому році розмір продажу склав 1008,5 млн. дол. США, обсяг купівлі валюти – 2270,8 млн. дол. США; сальдо дорівнювало 1262,3 млн. дол. США.

Валютні інтервенції виконувалися НБУ на основі купівлі/продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Крім цього, Нацбанк здійснював інтервенції, які мали великий вплив на об'єми його міжнародних резервів. У «Стратегії валютних інтервенцій НБУ на 2016-2020 роки», представлений НБУ, детально описано особливості здійснення валютних інтервенцій в умовах режиму інфляційного таргетування. Так, у ній відмічено основну мету її впровадження: проведення політики інтервенцій, що узгоджується з режимом інфляційного таргетування; формалізацію операцій НБУ на валютному ринку; чітку та прозору комунікацію ринку політики інтервенцій НБУ.

Також, у стратегії вказано, що до 2014 року степінь втручання НБУ в роботу ринку є значним, а головною метою інтервенцій виступає утримання фіксованого обмінного курсу [17].

У 2014-2015 роках степінь втручання все ще залишається великим, а головними завданнями були: мінімізація девальвації та забезпечення потреб у критичному імпорті (Нафтогаз, Енергоатом).

На сьогодні степінь втручання характеризується як обмежений, до основних завдань включено: згладжування функціонування валютного ринку; накопичення міжнародних резервів; підтримання механізму трансмісії.

Наступний етап буде починатись після досягнення цільового рівня міжнародних резервів, степінь впливу стане мінімальним, а основними завданнями будуть наступні: згладжування надмірної волатильності обмінного курсу та підтримання механізму трансмісії [17, с. 2].

Потрібно відмітити, що валютні інтервенції НБУ виступають доповненням до режиму інфляційного таргетування, адже їх завдання в середньостроковій перспективі підтримують ціль НБУ – досягти цінову стабільність, оскільки валютні інтервенції виконують допоміжну роль щодо основного інструменту політики – відсоткової ставки, а також, НБУ не протидіє фундаментальним тенденціям на валютному ринку, які зумовлені ринковими факторами. Значить, валютні інтервенції напрям руху валютного курсу не змінюють, а впливають лише на амплітуду і швидкість його зміни [17, с. 7].

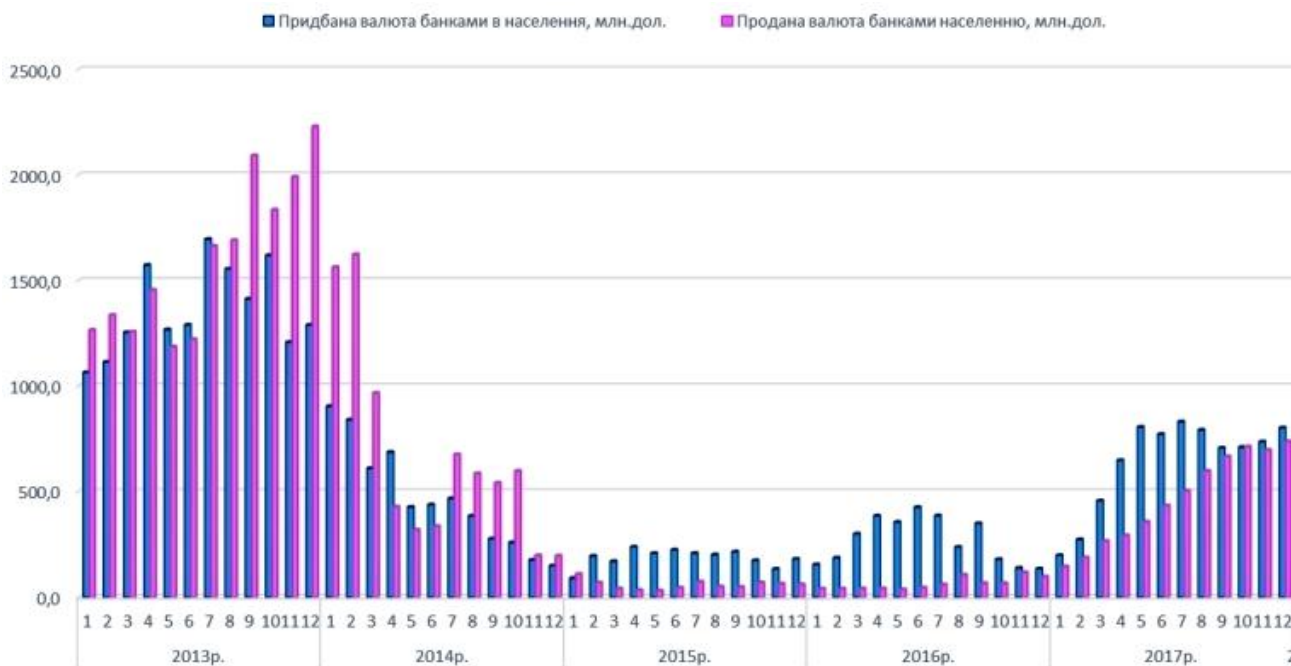
Наступним етапом дослідження буде аналіз тенденції змін, що відносяться до обсягів операцій із готівковою іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку України протягом 2013 – 2017 років (табл. 3).

Таблиця 3. Обсяги операцій із готівковою іноземною валютою НБУ за період 01.01.2013 - 01.12.2017 року, млн. дол. США

Період	2013 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Придбана валюта банками в населення	1063,7	1113,5	1253,3	1571,8	1266,5	1288,2	1694,6	1553,7	1411,9	1617,9	1206,8	1287,8
Продана валюта банками населенню	1264,3	1335,1	1256,0	1454,0	1185,5	1220,4	1662,4	1689,9	2090,6	1833,9	1989,4	2228,0
Період	2014 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Придбана валюта банками в населення	903,5	839,7	609,4	686,2	426,4	437,7	467,3	384,0	276,2	258,4	175,9	148,1
Продана валюта банками населенню	1562,0	1622,2	967,0	427,1	318,6	335,2	675,1	585,3	540,8	597,4	197,2	195,2
Період	2015 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Придбана валюта банками в населення	89,6	194,3	169,1	238,0	207,3	223,6	207,9	201,2	214,5	173,4	133,1	180,3
Продана валюта банками населенню	109,0	67,9	39,9	32,6	30,0	44,3	72,3	49,1	47,6	68,7	62,9	59,6
Період	2016 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Придбана валюта банками в населення	154,2	185,9	299,6	384,5	355,1	425,5	385,3	236,9	348,8	179,0	137,7	134,3
Продана валюта банками населенню	39,5	39,3	39,8	40,7	36,0	44,5	58,9	105,0	65,4	65,1	116,4	96,4
Період	2017 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Придбана валюта банками в населення	197,8	272,7	456,1	647,6	805,2	771,2	830,1	791,3	706,1	709,6	735,6	801,7
Продана валюта банками населенню	144,4	186,8	265,0	291,7	356,0	432,6	502,8	597,5	665,5	712,0	695,9	736,5

Примітка: сформовано на основі даних джерела [16]

При вивченні обсягів придбаної валюти банками від населення (рис. 3), помічено, що ця сума протягом 2013 року становила 16329,7 млн. дол. США, а сума купленої валюти населенням у банків дорівнювала 19209,5 млн. дол. США. Значить, протягом 2013 року продаж валюти населенню країни (-2879,8 млн. дол. США) переважав над її купівлею.

Рис. 3. Динаміка обсягів операцій із готівковою іноземною валютою НБУ в період 01.01.2013-01.12.2017 року, млн. дол. США

Примітка: сформовано на основі даних табл. 3

За 2014 рік ситуація з об'ємами готівкової іноземної валюти така сама, як і за минулий рік, тобто сума продажу іноземної валюти (8023,1 млн. дол. США) більша від суми купівлі (5612,8 млн. дол. США) - у розмірі 2410,3 млн. дол. США.

У 2015 році НБУ було запроваджено обмеження на придбання іноземної валюти населенням, і купівля валюти становила 2232,3 млн. дол. США, продаж, відповідно, склав 683,9 млн. дол. США (1548,4 млн. дол. США).

У 2016 році зберігалася політика попереднього року щодо продажу іноземної валюти. Загальний обсяг купівлі валюти склав 3226,8 млн. дол. США, продаж – 747,0 млн. дол. США. Різниця суттєва: 2479,8 млн. дол. США.

Протягом 2017 року ситуація з придбанням іноземної валюти населенням істотно змінилася. Купівля іноземної валюти становила 7725,0 млн. дол. США, продаж – 5586,7 млн. дол. США, тобто різниця дорівнювала 2138,3 млн. дол. США.

За результатами досліджень, протягом 2013-2014 років мав перевагу продаж іноземної валюти банками населенню, і значна частка його

припадає на 2013 рік (19209,7 млн. дол. США). Протягом 2014-2015 років відмічено значне зниження результатів і продажу, і купівлі іноземної валюти. За 2015-2017 роки значно більший обсяг купівлі банками іноземної валюти в населення, що можна пояснити вилученням валютних заощаджень для фінансування поточних витрат населення країни внаслідок нестачі власних фінансових ресурсів. Після 2016 року з'являється тенденція до зростання обсягів купівлі-продажу іноземної валюти. Це зумовлено тим, що в результаті загострення фінансово-політичної кризи в Україні стало необхідним застосування ефективних заходів щодо збереження стабілізації валютного ринку. Тому з 2015 року було введено істотне обмеження на продаж готівкової іноземної валюти населенню країни. І це продовжувалося до кінця 2016 року. А починаючи з 2017 року, це обмеження вже мало пом'якшуючий характер, а також, спростилися й інші операції з іноземною валютою, а саме, ті, які стосуються повернення відсотків за користування іноземною валютою іноземному інвестору.

Важливим виступає аналіз обсягів готівкових та безготівкових операцій з іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку України та оцінка зміни об'ємів міжнародних резервів протягом 2013 – 2017 років (табл. 4).

У результаті аналізу та співставлення обсягів готівкових та безготівкових операцій, що здійснював НБУ протягом п'яти останніх років, бачимо, що обсяги безготівкових операцій значно переважають обсяги готівкових операцій протягом усього цього періоду. За даними Національного банку України, за 2017 рік найбільша частка безготівкових операцій припадає на торгові мережі – 52,4 %, та значний відсоток становлять операції, що здійснюються в мережі Інтернет, – 39,0 % [16].

В кінці 2017 року відмічаємо зростання суми безготівкових операцій НБУ. Якщо зробити аналіз результату цього показника за 2017 рік, видно, що його значення зросло на 21%, порівняно з даними 2016 року. Це пояснюється значним надходженням від МВФ на суму приблизно 1 млрд. дол. США, а також

тим, що НБУ купив валюту на суму 1,3 млрд. дол. США у результаті здійснення валютних інтервенцій [14, с. 161].

Таблиця 4. Обсяги операцій із готівковою та безготівковою іноземною валютою НБУ та об'єми міжнародних резервів за період 01.01.2013 року-01.12.2017 року, млн. дол. США

Період	2013 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Готівкові операції	2328,0	2448,6	2509,3	3025,8	2452,0	2508,6	3357,0	3243,6	3502,5	3451,8	3196,2	3515,8
Безготівкові операції	39062,1	40716,0	39672,1	47897,2	38422,4	41622,8	53478,1	52081,0	49108,2	56979,5	61838,4	79862,1
Міжнародні резерви	24651,6	24709,9	24726,8	25241,8	22372,8	23245,2	22719,3	21651,9	21639,3	20632,3	18791,1	20415,7
Період	2014 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Готівкові операції	2465,5	2461,9	1576,4	1113,3	745,0	772,9	1142,4	969,3	817,0	855,8	373,1	343,3
Безготівкові операції	89702,8	55067,0	33362,8	17262,3	16222,4	13833,5	16564,7	16138,0	15312,9	17171,7	11236,1	13948,6
Міжнародні резерви	17805,2	15462,3	15079,6	14225,8	17898,8	17083,2	16069,8	15832,0	16385,2	12586,7	9965,9	75332,3
Період	2015 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Готівкові операції	198,6	262,2	209,0	270,6	237,3	267,9	280,2	250,3	262,1	242,1	196,0	239,9
Безготівкові операції	10007,1	11182,6	10482,5	9941,1	9422,9	9551,8	12473,6	11197,4	12066,2	13005,3	11923,2	13907,0
Міжнародні резерви	6419,7	5624,6	9969,9	9630,9	9918,0	10264,0	10375,5	12616,6	12773,9	12961,8	13148,0	13300,0
Період	2016 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Готівкові операції	193,7	225,2	339,4	425,2	391,1	470,0	444,2	341,9	414,2	244,1	254,1	230,7
Безготівкові операції	7933,5	9735,9	11502,5	10702,4	9635,1	9912,0	10967,9	11753,4	12273,4	11832,3	6613,7	6358,0
Міжнародні резерви	13441,6	13489,5	12721,5	13241,0	13536,6	13981,7	14082,0	14103,6	15588,7	15514,5	15270,9	15539,3
Період	2017 рік											
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Готівкові операції	342,2	459,5	721,1	939,3	1161,2	1203,8	1332,9	1388,8	1371,6	1421,6	1431,5	1538,2
Безготівкові операції	5449,5	5383,5	6429,1	5464,2	5677,3	5980,2	6695,1	7963,8	8367,7	8840,6	9532,0	8686,0
Міжнародні резерви	15445,0	15460,3	15123,3	17175,1	17617,9	17970,0	17795,3	18035,5	18637,7	18735,9	18931,1	18808,5

Примітка: сформовано на основі даних джерела [16]

Формування валютних резервів в Україні, враховуючи всі минулі та наявні фінансово-політичні кризи, небуло стабільним. Результат цього показника то зростав, то знижувався. Відомо, що українській економіці невістачає власних фінансових ресурсів, що відображається у зростанні суми загального боргу країни, а також недостатній сумі державного бюджету. Цю ситуацію покращували фінансові вливання з-за кордону. Однак припинення співпраці з МВФ загрожує ще одним досить високим ризиком для національної економіки. І для того, щоб досягти достатнього рівня стабілізації фінансово-

економічних процесів у країні, потрібно сформувати певну поетапну програму для виходу з цієї кризи, головним пунктом якої повинен бути розвиток вітчизняної економіки.

На теперішньому етапі тенденції розвитку валютного ринку характеризуються такими основними аспектами:

- глобалізація та посилення взаємозв'язку національних і регіональних валютних ринків, у результаті чого зміни в одному з центрів світової торгівлі здійснюють безпосередній вплив на загальний стан міжнародного валютного ринку;
- зростання рівня волатильності (мінливості) обмінних курсів валют, які впливають на збільшення масштабів спекулятивних операцій та підвищують нестабільність організації валютних відносин;
- перевага обсягів спекулятивних валютних операцій над операціями з обслуговуванням комерційних угод про міжнародний рух товарів і послуг;
- транспарентність (прозорість) ринку, яка характеризується практично необмеженим доступом до інформації про формування кон'юнктури (усім учасникам ринку завжди відома динаміка курсових співвідношень основних валют);
- спрощення умов діяльності основних учасників валютного ринку внаслідок поступового послаблення валютного регулювання і валютного контролю з боку держави.

Ці тенденції показують особливу чутливість валютного ринку до кон'юнктурних змін та підсилюють непередбачуваність умов діяльності для його учасників [2, с. 196].

3. Проблеми та перспективи розвитку національного валютного ринку

Згідно з чинним законодавством України організацію валютного ринку покладено на Національний банк України. До його повноважень відносяться: офіційний курс національної грошової одиниці до іноземних валют, організація торгів на валютному ринку та використання валютних інтервенцій з метою стабілізації валютного курсу, і вони є одними з першочергових цілей НБУ. Але діяльність Нацбанку вже з першого кварталу 2014 року опинилася під масштабною критикою зарубіжних та вітчизняних вчених, а також міжнародних фінансових інститутів, тому що валютні інтервенції та політика фіксованого курсу спалювали золотовалютні резерви, але так і не змогли зафіксувати курс. У певний час мали місце стримуючий економічний курс і дефіцит платіжного балансу. Тоді почалася світова фінансова криза, внаслідок якої встановилася тісна залежність валютної та фінансової сфер. І дотепер помітні масштаби їх впливу на основні сфери економічної діяльності.

Із проведеного аналізу випливає висновок, що курс гривні до долара США та євро досить нестабільний. Фактори впливу на курс валют є як внутрішні, так і зовнішні. У такій ситуації на державному рівні потрібно розробити стратегічну програму розвитку національної економіки, яка буде передбачати основний напрямок економічного руху, державні орієнтири та шляхи подолання соціально-економічних проблем. Політика НБУ має бути спрямована на мінімізацію впливу іноземної валюти, а не здійснюватися шляхом обмеження її купівлі та обміну, що впливає на проведення розрахунків із нерезидентами за імпорт продукції, закупівлі. Саме тому такі операції слід проводити лише за умови їх фактичного надходження на територію України. Також потрібно недопустити виведення капіталу за межі країни шляхом сплати резидентами-позичальниками значно завищених відсотків за кредитами в іноземній валюті [13, с. 6].

І сьогодні ми бачимо підвищення валютних ризиків, до яких призводить залежність економіки України від доларів США. Валютна політика НБУ має бути

скерована на розробку комплексу заходів, спрямованих на повернення довіри до національної валюти, лібералізації валютного ринку та продовження режиму плаваючого курсу.

Досить велику проблему для економіки України на сьогоднішньому етапі розвитку складає зростаюча «доларизація», яка означає витіснення національної валюти більш стабільною іноземною грошовою одиницею. Основні форми та причини доларизації в Україні представлено на рис.4 та рис.5.

Рис. 4. Основні форми вияву доларизації економіки в Україні [20, с. 55].

Доларизація – економічне явище, його суть якого виявляється в заміщенні конвертованою іноземною валютою національної грошової одиниці через не належне виконання нею функцій грошей (засобу обігу, платежу, заощадження та нагромадження). Спричиняють проблему доларизації економіки України такі фактори: інфляційні очікування суб'єктів економіки та високий рівень фактичної інфляції; державні позики в іноземній валюті; нерозвинутість фінансового ринку; недосконалість законодавчо-нормативної та методичної бази [21]. В Україні існує неофіційна доларизація, що проявляється такими формами: фінансова доларизація – це накопичення іноземної валюти в депозитній та у кредитній діяльності банків; позабанківська доларизація – наявність іноземної валюти у населення поза банківською системою; неофіційна фінансова доларизація –

наявність розрахункових рахунків за кордоном та придбання іноземних фінансових активів.

Рис. 5. Причини доларизації економіки України [20, с. 56].

Високий рівень доларизації економіки негативно впливає на реалізацію грошово-кредитної політики, оскільки Нацбанк втрачає можливість впливати на пропозицію грошей в економіці та стабільність національних грошей.

Також, високий рівень доларизації економіки ускладнює запровадження дій, які спрямовані на боротьбу з інфляцією, зокрема, за допомогою інфляційного таргетування. При таких умовах ведення інфляційного таргетування не ефективно, тому що високий рівень доларизації в країні буде обмежувати методи впливу монетарної влади на національну економіку. Зменшення рівня доларизації в Україні залежить від

успішного проведення інфляційного таргетування, бо саме прозора і передбачувана монетарна політика центрального банку буде забезпечувати низькі інфляційні очікування [20, с. 57].

Проаналізувавши стан валютного ринку за 2013-2017 роки, можна зробити висновок, що відносно валютного регулювання і економіки в цілому потрібно впровадити законодавчі, нормативно-правові заходи, які стосуватимуться удосконалення валютної політики України, стабілізації грошової одиниці, розвитку та інтеграції у світову економіку. Судячи із зробленого дослідження, одним з найбільш пріоритетних напрямків стабілізації валютного ринку є співпраця з МВФ, за допомогою якої буде змога поповнити валютні резерви та укріпити валютний курс. Потрібно відмітити, ще одною важливою ціллю Національного банку України повинне бути підвищення привабливості національної валюти, що одночасно усуне проблему доларизації. Це стане можливим шляхом удосконалення, у першу чергу, нормативної бази НБУ, структури внутрішнього валютного ринку із врахуванням міжнародної практики. НБУ має здійснювати законодавче регулювання та контроль, що теж відіграє значну роль. Постійний моніторинг валютних ринків і протидія спекуляції також мають здійснюватися, як і контроль за долею експорту та імпорту підтримка платіжного балансу.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Валютний ринок є особливим ринком, його учасники продають, купують і обмінюють такий специфічний товар, як валюта, і у вигляді ціни виступає валютний курс. Основні атрибути валютного ринку: об'єкти і суб'єкти, попит і пропозиція, ціна ринку (валютний курс), особлива інфраструктура, комунікації. Ступінь розвитку валютного ринку безпосередньо впливає на стан і розвиток економіки, оскільки валютний ринок є одним з найважливіших сегментів фінансового ринку. Сучасний вітчизняний валютний ринок перебуває у процесі становлення і остаточно ще не сформувався, але його ознаки і основні тенденції вже виявилися достатньо.

Інфляція підриває стійкість національної валютної країни, і валютні інтервенції є однією із причин її зростання. На сьогодні вони є неефективними, враховуючи сучасний стан економіки і часткову недовіру учасників ринку до політики НБУ. Тому при здійсненні валютної політики необхідно використовувати переваги від позитивного сальдо платіжного балансу.

Динаміка міжнародних резервів України була негативною, але фінансування з міжнародних фінансових інститутів частково зменшило їх скорочення.

Стан макроекономічної та політичної ситуації також вплинув на стабільність валютних курсів та валютного ринку в цілому. Курс гривні щодо іноземної валюти складався під впливом багатьох факторів: стану торговельного та платіжного балансів, рівня реального ВВП, скорочення бюджетного дефіциту, обсягу валютних резервів НБУ та інтервенцій, які він проводив, а також економічної та політичної ситуації як всередині країни, так у світі.

При проведенні дослідження динаміки офіційного курсу національної грошової одиниці до іноземних валют було помічено значну інфляцію, а також девальвацію гривні. Негативні фактори, що спричинили значний вплив на знецінення гривні, є зовнішні (відсутність траншів від МВФ; суттєве

скорочення припливу прямих іноземних інвестицій; загострення воєнно-політичної ситуації з Росією; значне зростання ціни на газ та нафту), і внутрішні (швидкий розвиток інфляційних процесів в країні; підготовка до проведення передвиборчої компанії 2019 року). Але, крім негативних моментів знецінення грошової одиниці, можна виділити і позитивні аспекти. Так, до основних факторів, що мають позитивний вплив на поточну ситуацію, можна віднести сезонність (традиційне святкування релігійних та суспільних свят), після якої настане ділова активність. Також, не варто забувати й про те, що й досі в країну стабільно надходять грошові перекази від заробітчанин.

У результаті аналізу динаміки валютних інтервенцій, які здійснював НБУ, виявлено, що у 2013-2014 роках відбулося їхнє зростання, а вже, починаючи від 2015 року і до 2017 року, був значний спад результату. На теперішній час степінь втручання НБУ характеризується політикою обмеження, яка проявляється як згладжування функціонування валютного ринку, накопичення міжнародних резервів, а також підтримка механізму трансмісії.

На основі проведених досліджень встановлено, що у 2013-2014 роках переважав продаж іноземної валюти банками населенню країни, протягом 2014-2015 років був помітний значний спад результатів і продажу, і купівлі іноземної валюти. У 2015-2017 роках переважав обсяг купівлі банками іноземної валюти в населення, який можна пояснити вилученням валютних заощаджень для фінансування поточних витрат населення країни в результаті нестачі власних фінансових ресурсів. З 2016 року зросла тенденція до підвищення обсягів купівлі-продажу іноземної валюти. Ця динаміка обсягів операцій з готівковою іноземною валютою НБУ була спричинена тим, що внаслідок загострення фінансово-політичної кризи в Україні головною умовою було застосування ефективних заходів по збереженню стабілізації валютного ринку.

При порівнянні обсягів готівкових та безготівкових операцій, здійснених НБУ протягом п'яти останніх років, спостерігаємо, що обсяги проведення безготівкових операцій значно переважають готівкові операції за весь аналізований період.

Формування валютних резервів в Україні не має стабільного характеру. Тому, щоб вийти на певний рівень стабілізації фінансово-економічних процесів у країні, потрібно сформувавши конкретну поетапну програму для виходу з наявної кризи, і головним пунктом її має бути розвиток вітчизняної економіки.

Для подолання валютної кризи в Україні потрібно вирішити наступні проблемні завдання:

- прискорення ринкової трансформації, забезпечення фінансової стабільності та інтегрування України до міжнародної спільноти;
- відповідність умов кредитування України міжнародними фінансовими інститутами пріоритетам її економічного та соціального розвитку;
- зменшення рівня доларизації української економіки через підвищення привабливості гривневих активів;
- встановлення оптимального режиму валютного курсу, який повинен передбачати можливість його регулювання з урахуванням рівня інфляції та інтересів експортерів.

Результати аналізу стану й прогнозу розвитку валютного ринку України свідчать про потребу проведення подальшого дослідження, впровадження комплексу законодавчих, нормативно-правових та інших заходів з метою вирішення актуальних проблем розвитку валютного ринку, процесів інвестування економіки країни й забезпечення інтеграції в систему світового фінансового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вовчак О. Д. Гроші та кредит: навч. посіб. / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко, З. Р. Костюк. – К. : ЦУЛ, 2017. – 424 с. – Режим доступу: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2018/літг/Гроші та кредит.pdf>
2. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України: монографія / Ф.О.Журавка. –Суми: Ділові перспективи: УАБС НБУ, 2008. — 334 с.
3. Задорожний, З. В., Гуцул Г.І., Лецишин Л.Г. Податковий облік : навч. посіб. – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – 288 с.
4. Ковальчук К. Ф. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції: навч. посіб. / К. Ф. Ковальчук, Д. Є. Козенков, Ю. Г. Момот. – К. : ЦУЛ, 2016. – 149 с. – Режим доступу : <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2015/літм/Міжнароднікредитно-розрахункові та валютні операції. Ковальчук.pdf>
5. Гроші та кредит [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Л. В. Левченко. – К.: ЦУЛ, 2011. – 223 с. – Режим доступу:http://culonline.com.ua/Books/Groshi_ta_kredit_Levchenko2011.pdf.
6. Дзюблюк О. В. Валютна політика : підручник / Дзюблюк О. В. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
7. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С.Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2004. – 409 с.
8. Савельєв Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі і фінансів : підруч. для магістрантів з міжнар. економіки і держ. служби / Є.В. Савельєв. – Т. : Екон. думка, 2002. – 504 с.
9. Фінансовий словник-довідник / М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Савлук та ін.; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІААН, 2003. – 555 с.
10. Журавка Ф. О. Механізм реалізації валютної політики в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня доктора економічних наук : спец. 08.00.08 / Ф. О. Журавка. – Суми, 2009. – 418 с.

11. Валютний ринок України: аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення / А. Г. Пасічник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2015. – № 1. – С. 37-43.
12. Харабара В. М. Сучасний стан та перспективирозвитку валютного ринку України / В. М. Харабара // Економіка та держава. – 2016. – № 3. – С. 28-30.
13. Шарова С.В. Проблеми розвитку валютного ринку України в контексті забезпечення фінансової незалежності / С. В. Шарова, Д. О. Рудьковський // Ефективна економіка – 2015. – № 12.
14. Химич І. Валютний ринок України: оцінка тенденцій зміни та основні антикризові заходи політики стабілізації [Електронний ресурс] / Ірина Химич, Наталія Юрик, Ірина Котовська // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2018. — Вип. 1 (18). — С. 149-165. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2018/18higzps.pdf>.
15. Малахова О. Валютний ринок України: сучасний стан та проблеми / О. Малахова, М. Марусин // Світ фінансів. - 2015. - Вип. 2. - С. 46-60. - Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3716/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E..pdf>.
16. Національний банк України (офіційне Інтернет-представництво): Статистика: Статистика зовнішнього сектору: Показники валютного ринку (від 2013 року по лютий 2018 року): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693080.
17. Національний банк України (офіційне Інтернет-представництво): Монетарна політика: Стратегія монетарної політики на 2016-2020 роки. – К., 2015. – 12с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=20985224&cat_id=6867.

18. Національний банк України (офіційне Інтернет-представництво): Стратегія валютних інтервенцій Національного банку України на 2016-2020 роки. – К., 2016. – 14 с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=38098167>.
19. Національне рейтингове агентство «Рюрік»: Аналітичний огляд валютного ринку України за підсумками 2015 року. – 21 с.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/Currency_4_2015.pdf.
20. Шморгай Н. М. Доларизація економіки України: причини, наслідки та шляхи подолання / Н. М. Шморгай [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=161>.
21. Сомик А. В. Доларизація економіки України / А. В. Сомик // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 8. – С. 12–18.
22. Богацька Н. М. Регулювання валютного ринку національним банком України // Ефективна економіка. – 2018. – № 3.
23. Федяєва О. О. Валютний ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку / О. О. Федяєва // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 13. - С. 56-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_13_14.
24. Длугопольський, О.В. Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. – К. : Професіонал, 2007. – 592 с.